

Las excursiuns da 700 onns vischins da Tujetsch

El rom dil giubileum «700 onns vischins da Tujetsch» han tschun excursiuns culturhistoricas giu liug. Vischinas, vischins e hosps han scuvretg la historia dils vitgs, lur beins culturals e las midadas dalla veta ella val. Varga 350 participontas/s han surpassau las spetgas dils organisaturs.

Tschamut e Selva, ils 23 da matg. L'emprema excursiun cun circa 60 persunas ha presentau ils Gualsers da Tschamut, lur libertads e l'alp ch'els han stuiu vender alla vischnaunca igl onn 1866. Ella caplutta da sogn Clau han ils participonts admirau il plantschiu sura e las statuas custeivlas. Sutcrestas ha regurdau al vitg da refugi pils habitonts da Selva. A Selva ein la lavina da 1808, cun 25 morts, ed ils barschaments da 1785 e 1949 stai el center. Il film «Selva brischa» ha fatg reviver la davosa catastrofa.

Dieni, Putnengia e Rueras, ils 20 da zercladur. Circa 70 persunas han empriu d'enconuscher las punts da Diene e lur historia, il casti da Putnengia e Rueras sco anteriur Meierhof dalla claustra. La famiglia de Putnengia ed avat Pieder, ch'ha contribuì alla refundaziun dalla Ligia Grischa il 1424, han illustrau la muntada politica dalla val. Las lavinas da 1749 e 1817 han destruiu grondas parts da Rueras e pretendiu ensemen 91 unfrendas. In film da Bruno Berther ha mussau la veta ed il svilup dil vitg.

Zarcuns e Camischolas, ils 18 da fenadur. Rodund 75 persunas han visitau la caplutta da sontga Onna cun siu altar gotic e ses maletgs murals. Il barschament da Camischolas da 1822 ha custau duas vetas e destruiu 15 casas e circa 16 clavaus. A Zarcuns han la tradiziun da Gionet da Giuv e l'appariziun da Nossadunna da 1622 accompignau la historia dalla caplutta. Ins ha era seregurdaus dallas sis persunas satradas dalla lavina da 1749, denter ellas il plevon Giachen Biart. Films da Lucas Berther han dau investa ella veta purila e religiosa da pli baul.

Da Sumniregl a sogn Vigeli, ils 15 d'uost. Varga 60 persunas han suandau ils fastitgs dalla veglia via, dil viaduct da Bugnei, dalla producziun da vischala e dallas plantaziuns per proteger ils vitgs da lavinas. Il svilup turistic, Cungieri e la Viafier Furca Alpsu, han mussau las grondas midadas dil 20avel tschentaner. La baselgia da sogn Vigeli cun siu clutger medieval ed ils altars custeivels ha terminau la guida. Il film «A la sumbriva dil Tambora» ha evocau la miseria e la fom dils onns 1816-1818.

Surrein e Cavorgia, ils 5 da settember. Rodund 70 persunas han scuvretg la historia da Maunsut, las capluttas da sogn Antoni e sogn Leci, ils uclauns bandunai e la veta dils vischinadis. Scola, agricultura, provediment d'aua ed emigraziun han caracterisau la guida. A Cavorgia ein la scola da 1848, l'emigraziun ell'America a partir da 1852 e l'arrivada dall'electricitad per il 1957 stadas tematicas centralas. In purtret filmic ha regurdau al scriptur Vic Hendry.

Detgas, films e marendas communablas han enrihiu tuttas excursiuns. Las sentupadas han rinforzau igl interess per la historia e la cultura locala. Sis tablas d'informaziun a Tschamut, Selva, Rueras, Zarcuns, Sedrun ed a Claus mantegnan ils resultats accessibels e conservan la memoria dils vitgs.

Tarcisi Hendry